

Makovecz Imre '94 ÁPRILIS

A magamfajta, aki különbséget tesz Gond, Démon, Emberdarab (emberizink) és Lélek között, nagyon magányosnak érzi magát itt a XX. század végén. Minél inkább csak hadtáp-utak és gyárak, minél inkább csak a pénz az úr, annál inkább szabadulnak el a teremtés tervéből lemaradt, kihagyott élet és sorselemek gazdátlanul; egyre több olyan emberrel találkozom, akik csak előlről látszanak – ahogy Benjamin mondja – egyre több kétségbeesett és ijesztően torz arc kerül elé, ha lehunyom a szemem. A zsúfolt utcák nemcsak emberekkel, hanem elvesztett, megszemélyesedett, elmulasztott eseményekkel vannak tele, az utcák este hiába néptelenednek el, hiába jön a tiszta esti szél, a megvilágított járdák és úttestek nem tudnak kiürülni. Kísértetek, nyomasztó gondok, arculat folyamatosan változtató démonok, és emlékezetüket vesztett, újra és újra előtűnő izinkek népesítik be; nem hoz enyhületet és megváltást az éj, az álmatlan embernek úgy tűnik, a város végleg elveszett.

Úgy gondolom, az én szemeimen át a Föld látja önmagát és a világot; úgy is mondhatnám: *Isten látja, ahogy kimeredek a földből.* De mit kezd a Teremtő a lehullott érzélem-, esemény- és emberhulladékkal, a néptelen éjszakai utakon terpeszkedő veszéllyel; a sebességgel, mely ma már az élet eleme, mint a levegő, vagy a víz? Mit kezd az előreagyártott gondolatokkal és érzésekkel, melyek emberi testeiket mozgatnak; mit kezd az Isten azzal, hogy *a pepsi egy érzés?* Számot kell vetnem azzal, hogy az előbb leírtakat hasonlatoknak, irodalmi fordulatnak, poétikus-érzelmes lírai

leírásnak tekinti az olvasó, mert nem hiszi, hogy emberizink, démon, sebesség valóságosak, mint bármely tárgy. De ha mindezek nem valóságosak, hogy lenne a lét eleme a lelkiismeret, a jó meg a rossz. Ahogy a sclerosis multiplex kialakul; ahogy az immunsejtek felületességük miatt nemcsak az idegen sejteket, hanem a sajátot is elpusztítják, s minden külső ingert, minden peremet és határt felőrölnék, s magába zárják az embert, úgy meszesedik el az ember is Fogyasztóvá, és a hadtáp-világ (Virilio) szolgáivá, s szabadulnak el a meg nem élt pillanatok, szerelmek. Emberdarabokkal népesül be a lég, az utca, az üresen csattogó vonatok és a pusztuló erdők.

Jöjjön hát a magányos teljes emberek félelemmel és undorral telt kora; nézzünk szánakozva a gyermekekre, s tegyük meg mindent rejtve és névtelenül a Megváltó kedvére, aki itt bolyong közöttünk, és talán felragyog, ha a teljességgel találkozhat, ha itt jár – ha van.

Az ember ötvennyolc éves korára már tudja, hogy életvitelére, mulasztásaira, eredményeire hiába kap ítéletet. Meg kell értenie, hogy az érték a látszatokhoz tartozik, hogy semmire sem lehet büszke, és semmit nem szégyellhet csak azért, mert egy isteni normát állított maga elé.

Az utolsó pillanatról beszélek. Az utolsó pillanat az öregkor minden napjában benne él, és könyörtelenül átértékel, vagy ha úgy tetszik, értékétől mindent megfoszt. Ez a kifosztás azonban új világot fed fel. Egy önmagában felragyogó valóságot mutat, melyben a *teremtett világ* elveszti a hozzá fűzött magyarázatokat; *magánvalóját* mutatja, melyből halandó voltát az ember többé nem vonhatja ki, de talán éppen emiatt kitetszik az egyszeri, megismételhetetlen én, melynek létére, természetére nincs indok, nincs szó, csak az elképedés és a csönd. Előlegben érzékelik a nemlét.

Sáros László: MEGNYITÓ BESZÉD

Elhangzott május 15-én a Tokaji Galériában, Geleta László fotóművésznak a sevillai Magyar Pavilont bemutató kiállításán

Egyes változat

Májkrém / Fűtyülő barack / Herendi porcelán / Pick szalámi / Kalocsai paprika / Borok: tokaji, egri, badacsonyi, villányi, somlói / Ajka kristály / Libamáj / Rubik-kocka

Kettes változat

Négymillió afrikai lepke, majd tetemük egy ketrecszerű házban

Hármas változat

Amit a falakon látnak, Geleta László fotóművész pontos, értő, hűséges képein. Meg persze az, amit nem látnak, mert nem láthatnak. Az ugyanis lefényképezhetetlen. Ez a bizonyosság – mint már annyiszor – Sevillában is megerősített. Így történt ez a Parthenonnal, New York felhőkarcolóival, meg a kölni dómmal is.

Nyilván sokan vannak itt, akik majdnem mindent tudnak Makovecz Imre sevillai magyar pavilonjáról. A hét toronyról, ahol a szám mágikus erejű és irracionális. A harangokról és Makovecz azon szerelmes szándékáról, hogy időgyenértéket vonjon a nándorfehérvári győzelem és napjaink között. A fáról, mely – lehet hogy életünkben először – döbbenetesen plasztikussá teszi a lábunk alatti világot, és lépteink hártóját, ami bennünket a sötétség és világosság, a mélység és magasság között tart.

A falról, ami maga Magyarország. Zárt, és mégis átjárható. Kelet és Nyugat között feszül, határ és határhelyzet. A hangokról, amelyek körülvesznek és nem hagynak nyugtot, mint az álmodás hangjai. A fényekről, amelyek az üvegpadrón járva megfosztanak biztonságunktól majd saját magunktól is, mert rádöbbennek, hogy nem tükörképet látunk – bár hittük – de kiderül, hogy saját magunk tükörképe hiányzik. Kiderül, hogy a mellkas bordái, a hajó ívei nem tükörképek a lábunk alatt. Valóban ott vannak. Mint a sötétség birodalma.

A filmről, amiről tudjuk, hogy kétfő készült, s csak az első volt méltó ahhoz, amiről beszélek. A második turistacsalogatónak készült, mert voltak, akik nem állhatták a magyar történelem képeit.

Hál' Istennek, megadatott, hogy láthattam a magyar pavilont. Többször is. Az 35 fokos melegben két órát sorban állók fokozódó izalmát, a hangoktól rebbenőket, az üvegpadról alatt felrobbanó fény döbbenetét, a megnyíló kapuk alatt a harangzúgásra átsétálókat. A filmet – az elsőt – ami persze, hogy nem vidám. S az arcbent némaságra váltó hatást. És láttam a megrendülést, láttam az elismerést. Pontosan tudom, hogy az, amit Makovecz Imre Sevillában csinált, már régen nem építéset. Megépítette – amiről mindig beszél – magát az építés drámáját.

Az élet drámáját, a magyarság drámáját.

Jó volt magyarnak lenni Sevillában, és ide kell tennem – Magyarországon.